

‘Kijk nou eens wat ik gevonden heb’

Wat vind je als je in het Regionaal Archief Zuid-Utrecht zoekt naar bronnen over het koloniaal verleden? Met die vraag startte ruim een jaar geleden een het project “Speuren naar sporen van het koloniaal verleden in de archieven van het RAZU”. Vrijwilligers zochten op trefwoorden in de collectie. En vonden vanalles.

In deze expositie zijn een aantal resultaten van dit speuren te zien en in de Bronnengids koloniaal verleden die hierbij hoort zijn nog meer resultaten te vinden. De gevonden archiefstukken laten zien dat er ook hier, buiten de grote steden, sporen te vinden zijn van het koloniaal verleden. Tegelijkertijd weten we ook dat we nog lang niet alle archiefstukken rondom dit onderwerp hebben gevonden. Verder onderzoek blijft nodig.

Nieuwsgierig geworden? Neem een exemplaar van de bronnengids mee.

De gids hadden we niet kunnen uitbrengen zonder de fantastische hulp van onze vrijwilligers. Wij zijn ons projectteam dan ook zeer dankbaar voor hun inzet.

Een bijzonder testament dat we vonden tijdens de inventarisatie is het testament van Geertruijda Mones. Zij liet het testament opmaken op 3 februari 1706, in Batavia. 6 dagen later overleed zij.

In het testament komen meerdere tot slaaf gemaakten voor die deels worden vrijgemaakt en worden genoemd als erfgenaam. Zoals de geadopteerde dochter van Geertruijda, Helena Janszoon, dan 10 jaar oud. Zij erfde geld, sieraden, een huis in de stad en land in de ‘ommelanden’.

Ook bijzonder is de erfgenaam Willem Davidszoon van Bengale. Hij erfde 3000 gulden en 60 stuivers. Wel was aan deze erfenis een voorwaarde verbonden: hij moest zorgen voor ‘haar jongen’, Jochem van Nias. Jochem is niet in staat om voor zichzelf te zorgen. Ze stelde expliciet dat Willem de jongen niet mocht verkopen of vervreemden en dat hij hem zijn leven lang moest verzorgen.

Het hele verhaal over dit testament is te lezen in de bronnengids op pagina 12

Welkom Thuis

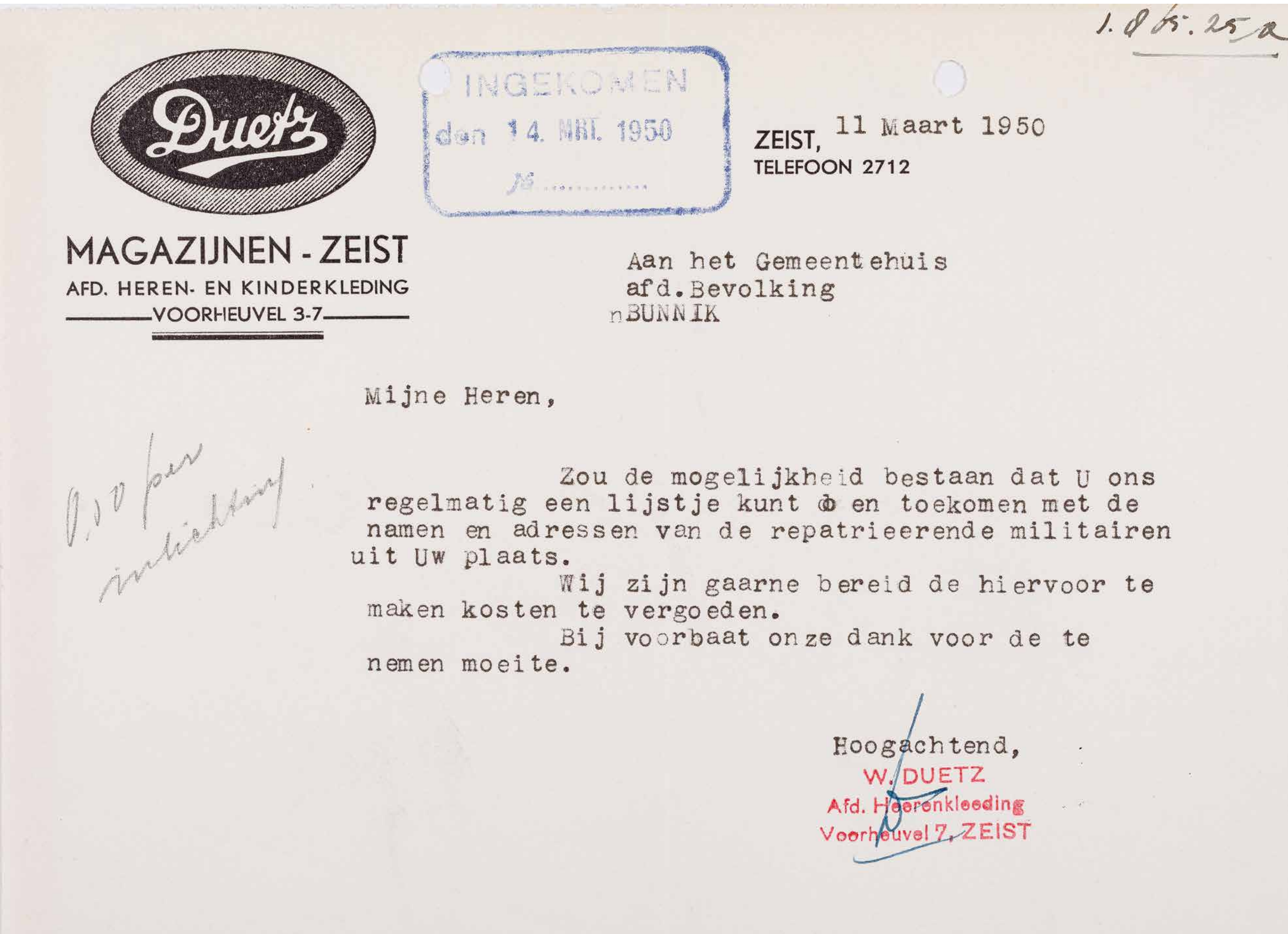
Van en naar Nederlands-Indië vanuit Bunnik

Eind 1947 liet een Provinciale Demobilisatie Commissie aan de burgemeester van Bunnik weten dat er een aantal Bunnikse militairen uit Indië onderweg was naar huis. Het was de taak van de gemeente om samen met de kerken en de vereniging Band Nederlands-Indië de sociale nazorg te regelen. Het ging om zaken zoals een gepaste ontvangst, huisvesting en begeleiding bij het vinden van werk.

Uit het dossier hierover dat bij het RAZU te vinden is blijkt dat hier inderdaad werk van is gemaakt werd. Een busonderneming bood teruggekeerde soldaten vier weken gratis vervoer aan.

Soms werd er een welkomst-comité ingesteld of kregen soldaten bij thuiskomst bloemen, een brief van de burgemeester of zelfs een medaille. Het Directoraat voor de Demobilisatie der Koninklijke Landmacht in Nederland hield intussen toezicht op het ‘re-integratieproces’ door iedere soldaat een formulier te sturen waarop hij relevante gegevens, wensen en achtergronden in moest vullen. Ook deze formulieren zijn in het dossier terug te vinden.

Zie voor andere bronnen met betrekking tot het koloniale verleden van Bunnik de bronnengids pagina 19 of kom onderzoek doen bij het RAZU.

Veel eerder en met een andere reden vertrok Nicolaas Houtsma vanuit Bunnik naar Nederlands-Indië. In 1906 vertrok de toen 20-jarige ‘Niek’, om als ‘tuinemployee’ te gaan werken op theeonderneming Djatinangor. In de dossiers die bij het RAZU liggen, vinden we onder andere zijn ‘vergunning tot vestiging’ en brieven van familieleden.

Meer weten over verhalen uit het koloniaal verleden in de gemeente Bunnik? Kijk dan in de bronnengids vanaf pagina 19.

Hoge heren en hun huizen

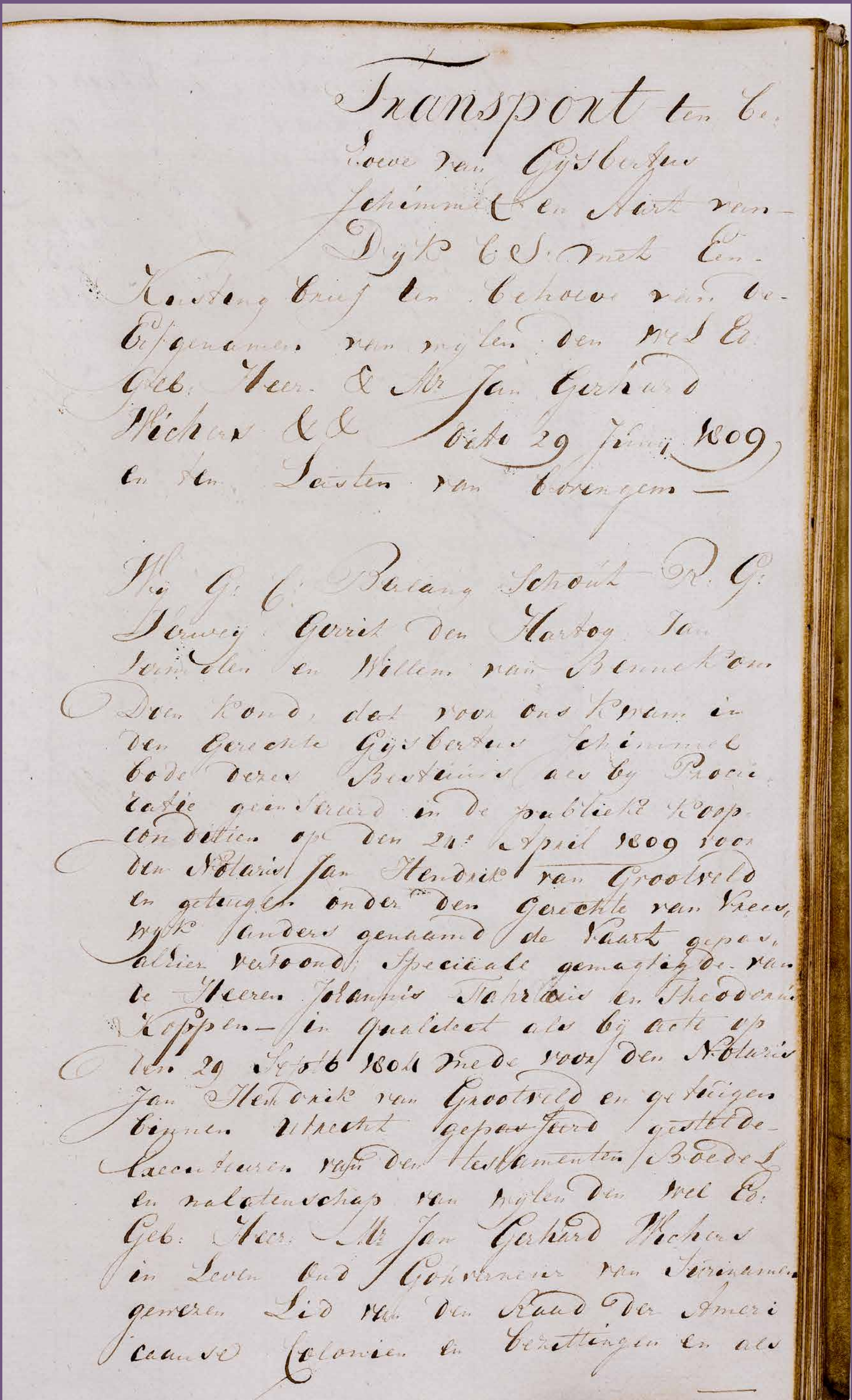
Enkele verkoopaktes uit Tull en 't Waal uit het jaar 1809 brengen ons op het spoor van een voormalige gouverneur van Suriname, Jan Gerhard Wichers (1745-1808).

Wichers was een Groningse jurist die in 1771 voor het eerst naar Suriname ging. Hij werkte er als 'raad fiscaal', een soort officier van justitie. Hij bleef altijd vrijgezel, maar kreeg in 1775 wel een zoon met Adjuba. Zij was de dochter van een voormalige slaafgemaakte van de plantage Hesterlust. Later krijgt hij twee dochters bij de vijftienjarige Maria van Arlaud, die waarschijnlijk een zwarte moeder en een witte vader had. De dochter stierven en Wichers vertrok niet veel later met hun zoontje Jan Wicherides naar Nederland.

Toen in 1784 een nieuwe gouverneur voor Suriname werd gezocht, bleek dat de Surinaamse notabelen hem graag zagen terugkomen om dit ambt te bekleden. Zo werd hij gouverneur van Suriname. In 1790 keerde Wichers voorgoed terug naar Nederland, en zeven jaar later kocht hij huis en landgoed De Wiers, in het voormalige Vreeswijk.

Na zijn dood werden delen van het landgoed verkocht. Bijvoorbeeld aan Gijsbert Schimmel en Aart van Dijk, die een hofstede en land kochten uit de nalatenschap van Jan Gerhard Wichers.

Wilt u het hele verhaal van gouverneur Wichers lezen? Kijk dan in de Bronnengids koloniaal verleden op pagina 33.

Een andere hooggeplaatste heer die bezit kocht in Houten was Gerrit van Westrenen. Hij was opperkoopman van de VOC en opperhoofd over de noorder Coromandel in India. Hij kocht, in 1715, de hofstede Tiellandt.

Meer weten over verhalen uit het koloniaal verleden in de gemeente Houten? Kijk dan in de bronnengids vanaf pagina 31.

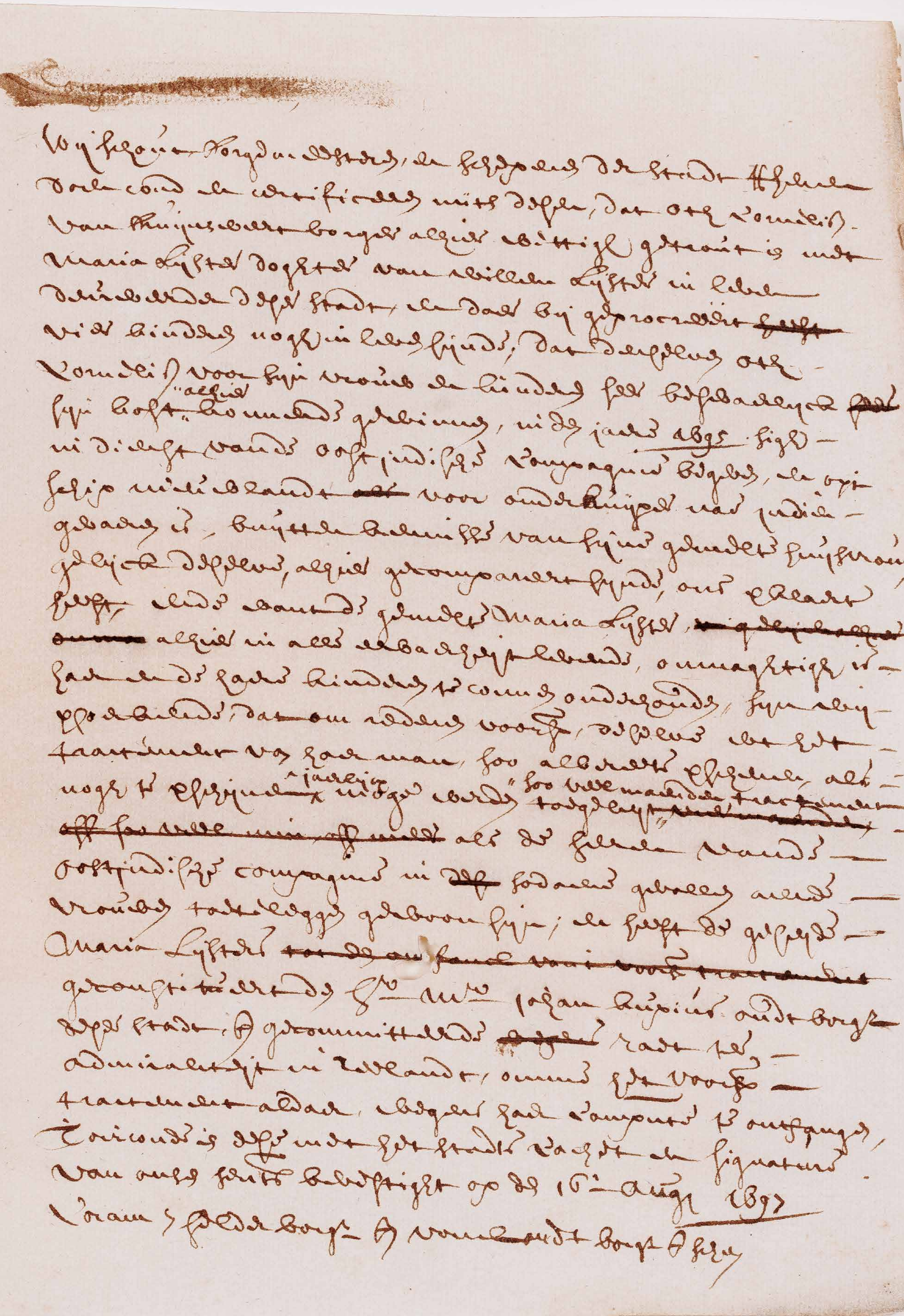
Vertrokken zonder dat ik er iets van wist!

‘Hij is vertrokken zonder dat ik er iets van wist!’. Hoe wanhopig moet zij zich gevoeld hebben? De man van Maria Lijster, Otto van Bruijnsweert, trad in 1695 zonder haar iets te laten weten in dienst bij de VOC en vertrok naar Ceylon.

Hij deed dit omdat in Rhenen niet genoeg werk voor hem was om zijn gezin met vier kinderen te onderhouden. Maar twee jaar later kon Maria nog steeds niet rondkomen. Zij stapte naar het gerecht om een voorschot op het loon van haar man te vragen.

Wilt u weten hoe het deze vrouwen verder verging en welke andere sporen van het koloniaal verleden wij in de Rhenense bronnen gevonden hebben?

Kijk in de bronnengids Koloniaal Verleden vanaf pagina 43.

Dat Martha Palmers in armoede leefde, lijkt vreemd. Ze was immers een telg uit de welgestelde Rhenense familie Klerck. In de genealogie van de familie Klerck uit de 19e eeuw is te lezen dat deze familie in Rhenen, diverse leden bestuurlijke posities bekleedde. Ook in nationaal verband hebben leden van de familie belangrijke, voornamelijk militaire functies bekleed, ook in koloniale gebieden. De genealogie is terecht gekomen in Zuid-Afrika, via Willem Jan Klerck, die daar als commandant van het fregat ‘De Swaluw’ naartoe ging.

Meer weten over verhalen uit het koloniaal verleden in de gemeente Rhenen? Kijk dan in de bronnengids vanaf pagina 43.

Rentenieren op de Heuvelrug

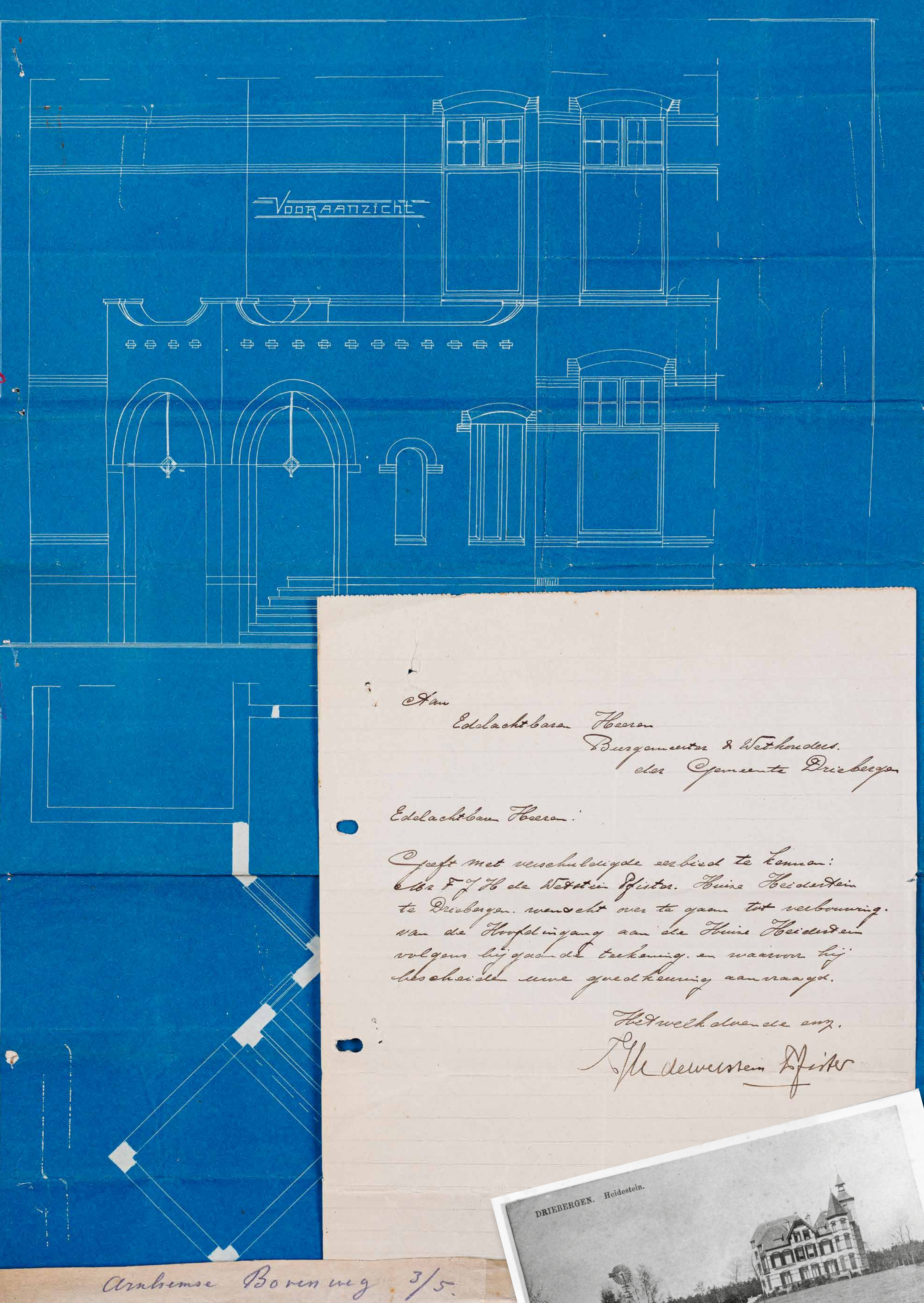
Frans Jan Hendrik de Wetstein Pfister werd in 1852 geboren in Den Haag. Na een studie in Leiden trouwde hij in 1877 met Maria Eschauzier. Zij was in Soerabaja op Oost-Java geboren als dochter van een Nederlandse legerofficier en suikerplanter. De pasgetrouwde Frans en Maria reisden naar Soerabaja, waar Frans in de suikerbedrijven van zijn schoonvader ging werken.

Toen Frans en Maria definitief terugkeerden naar Nederland, kort na de eeuwwisseling, kozen ze voor de Utrechtse Heuvelrug. Dat was destijds een gebruikelijke stap voor mensen die langere tijd in Nederlands-Indië verbleven en daar rijk geworden waren: ‘rentenieren’. Frans en Maria kochten landhuis Heidestein, lieten de villa vergroten en kochten meer dan 100 hectare land in de omgeving.

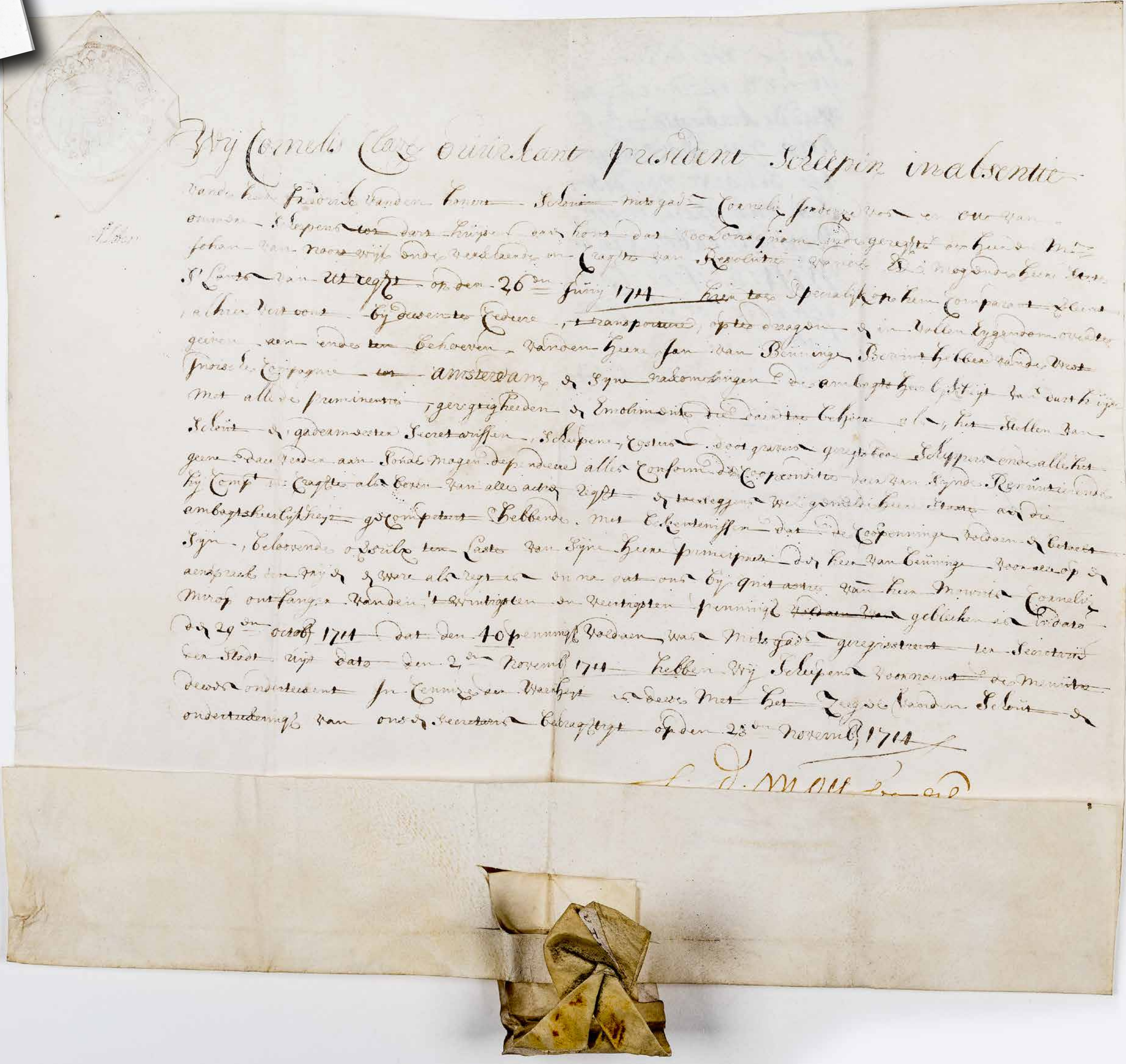
Frans had op Java een groot aantal directeursfuncties en commissariaten in de koffie- en suikercultuur bekleed en hij ging daar vanuit Nederland mee door. In 1913 werd hij bovendien gemeenteraadslid en wethouder in Driebergen. Maria wijdde zich hier aan diverse vormen van liefdadigheid.

Ze waren al op leeftijd toen Frans in 1924 nog een grote aankoop deed: de Niënhof bij Bunnik, inclusief kasteel Cammingha.

De koopsom van 900.000 gulden zou vandaag neerkomen op 9 miljoen euro. Twee jaar later overleden Frans en Maria kort na elkaar. Hun dochters hadden geen belangstelling voor de Bunnikse bezitsuitbreiding. Zij verkochten Cammingha en bleven tot hun dood elk op hun eigen deel van Heidestein wonen.

Voor het hele verhaal van de Wetstein Pfister of andere bronnen uit de gemeente Utrechtse Heuvelrug: kijk in de bronnengids vanaf pagina 80.

Ook Jan van Beuningen, bewindhebber van de WIC te Amsterdam, kocht een landhuis op de Utrechtse Heuvelrug. Op 23 november 1714 kocht hij de ambachtshoerlijkheid Darthuizen. Zou hij een soortgelijk verhaal hebben als Frans en Maria?

Hierboven de akte van de verkoop van Darthuizen aan Jan van Beuningen

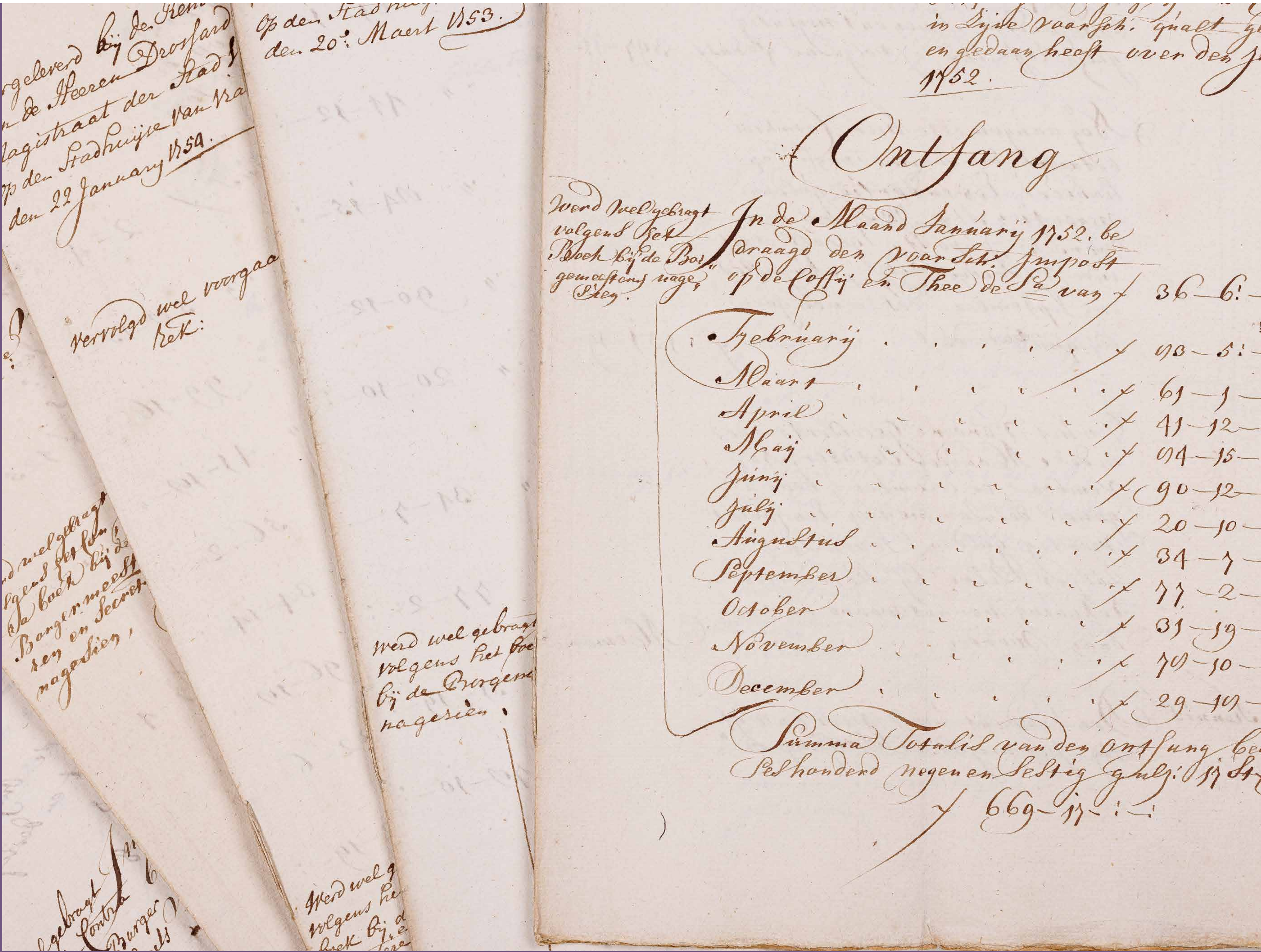
Meer weten over verhalen uit het koloniaal verleden op de Utrechtse Heuvelrug? Kijk dan in de bronnengids vanaf pagina 80.

Kopje koffie?

Nederlanders gingen in de loop van de zeventiende eeuw minder bier drinken en meer koloniale dranken zoals koffie, thee en cacao. Accijns op bier was vanouds een belangrijke bron van overheidsinkomsten. Er kwamen daarom ook steeds vaker belastingen op koloniale producten. Onder druk van economische omstandigheden voerde de Viaanse overheid in 1752 bijvoorbeeld een koffie- en theebelasting in. Koffie en thee werden hier een overheidsmonopolie: ze waren slechts op aangewezen plaatsen te koop en voor de verkoop en de administratie werden ambtenaren aangesteld. Hun jaaroverzichten uit de periode 1752-1776 zijn in het RAZU nog te raadplegen. De gemiddelde jaaropbrengst tot 1770 lag iets boven de 700 gulden.

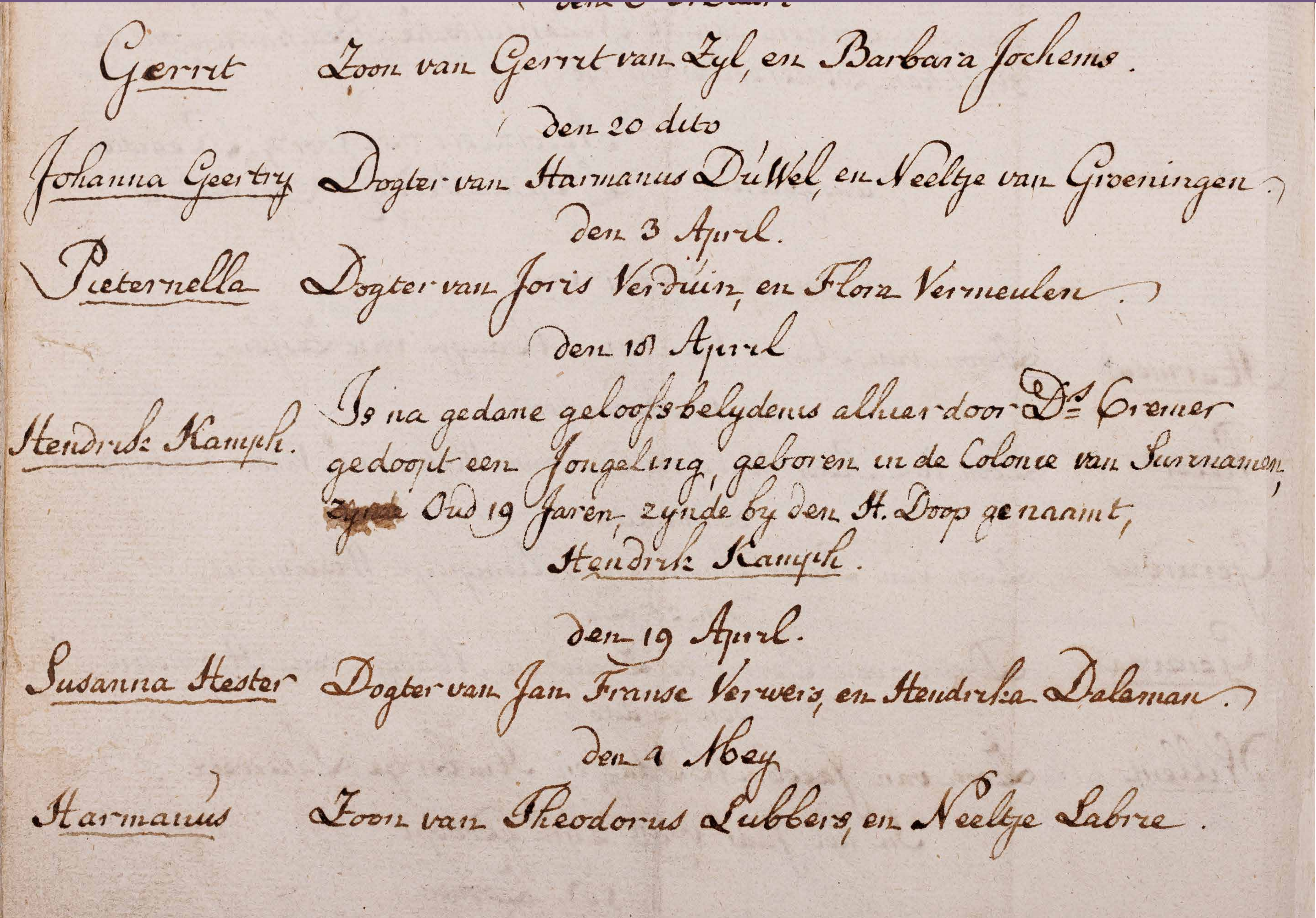
Niet alleen de Viaanse overheid, maar ook particulieren verdienen geld aan koloniale waren. In 1757 woonde in Vianen de in Suriname opgegroeide Jean Camijn. Hij was getrouwd met Elisabeth Pieterse, de dochter van een Surinaamse koffieplanter. Later kocht hij ook een suikerplantage. De exploitatie van beide plantages was geheel in handen van een administrateur.

De familie Camijn had in Vianen een voormalig slaafgemaakte in dienst met de naam Vrijheijd. Het is moeilijk na te gaan of de Viaanse bevolking zich bewust was van de manier waarop hun koffie en andere koloniale waren werden geproduceerd, of wat zij

daarvan vonden. In een stadje van amper 2.000 inwoners moeten de meeste mensen zich bewust zijn geweest van de Surinaamse achtergrond van de familie Camijn. Maar wat dat betreft komen we zonder verder onderzoek niet verder dan vermoedens.

Verder lezen? Kijk in de bronnengids op pagina 115.

Iemand anders met een Surinaamse achtergrond die ook in Vianen woonde, was de jongeman Hendrik Kamph. 19 jaar was hij toen hij op 18 april 1874 belijdenis deed, gedoopt werd en bij die gelegenheid zijn naam kreeg.

Wie was hij? Hoe kwam hij hier terecht en wat is er van hem geworden? Ook om die vragen te beantwoorden is verder onderzoek nodig.

Meer weten over verhalen uit het koloniaal verleden in de gemeente Vijfheerenlanden? Kijk dan in de bronnengids vanaf pagina 98.

Per schip

In de periode 1815-1910 vertrokken bijna 150.000 soldaten via het Harderwijks Werfdepot naar Nederlands-Indië en Suriname. Ook Duitse, Franse, Zwitserse en Belgische en zelfs een paar duizend West-Afrikaanse mannen gingen in Nederlandse krijgsmacht naar de overzeese gebieden.

In Nederland werd deze stap meer gezien als een wanhoopsdaad van armoedzaaiers dan als een uiting van vaderlandsliefde.

'Harderwijk' gold als maatschappelijk afvoerputje. Vaak ging het om militairen die na hun dienstplicht tekenden voor een vaste dienstperiode in het koloniale leger. Het handgeld dat zij hiervoor ontvingen bedroeg rond de 300 gulden. Maar velen kwamen nooit meer terug.

Slechts zo'n 5% van de aanmeldingen voor militaire dienst in de Oost kwam uit de provincie Utrecht. Bij het RAZU vonden we vier jongemannen uit Cothen terug die zich hadden aangemeld: Weinand Huurman, Evert van Mossel, Martinus van Amerongen en Evert van der Geer. Alleen Evert van der Geer keerde terug naar Nederland. De andere drie stierven in de Oost. Martinus van Amerongen, stierf in 1881 in Cheribon, precies zes jaar nadat hij in Harderwijk -een contract getekend had. Zijn nalatenschap bedroeg 23 gulden en 37 cent.

Schepen voeren van en naar Nederlands-Indië met, naast soldaten, ook goederen zoals koffie, thee en suiker. In het familiearchief van Van Heijst vinden we aandelen in dit soort schepen. Schepen met namen als De Kadanghauer of de Wijk aan Zee.

Voor het hele verhaal over het Koloniaal Werfdepot en andere bronnen uit de gemeente Wijk bij Duurstede zie de bronnengids vanaf pagina 122.

N° 52.

Donderdag 27 December 1883.

14^e Jaargang.

WIJKSCHE COURANT.

Weekblad voor Wijk bij Duurstede en Omstreken.

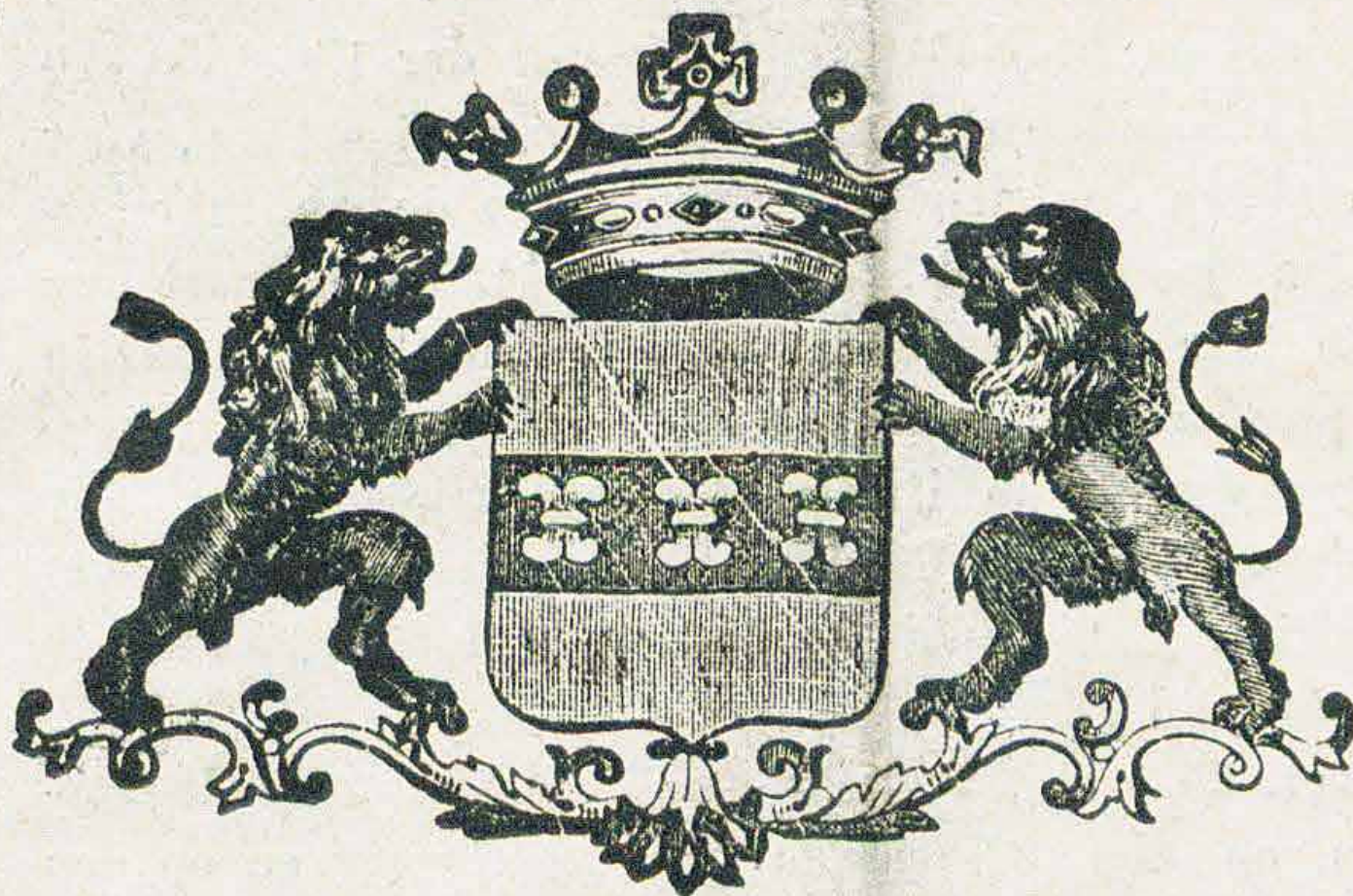
Dit Blad verschijnt elken Woensdag.

De abonnementsprijs is per jaar f 2,20; voor de Omstreken franco per post f 2,50

De prijs der Advertentiën is van 1—5 regels 50 cent, voor iederen regel daarboven 10 cent. Groote letters naar de plaatsruimte.

en wordt verzocht alle stukken, voor de Redactie bestemd, franco toe te zenden aan den Uitgever A. F. G. van Dam, te Wijk bij Duurstede.

Advertentiën gelieve men tijdig, uiterlijk tot morgen 9 uur, te doen toekomen.

Het Postkantoor te Wijk bij Duurstede is geopend:

Op Werkdagen, voor postzegels, briefkaarten enz. aangeteekende brieven, postspaarbank en pakketpost van 6—7, 9—1, 2—4 en 7—9 ure.

Voor postwissels en quitantiën alleen op Werkdagen van 9—1 en 2—4 ure.

Op Zon- en Feestdagen, voor postzegels enz., aangeteekende brieven en postspaarbank van 6—7, 8—11 3—4 en 8—9 ure.

Het Telegraafkantoor is geopend:

Op Werkdagen van 9—1, 2—4 en 7—9 ure.

Op Zon- en Feestdagen van des voorm. 8—12 ure.

UITGAVE VAN A. F. G. VAN DAM TE WIJK BIJ DUURSTED E.

Bij dit Nummer dezer Courant een Bijvoegsel.

BERICHT

AAN DE GEABONNEERDEN.

Bij dezen bericht ik den geabonneerden, dat, door het allen van het NIEUWJAAR op insdag van de volgende week, de gifte van het Weekblad in plaats van 2 Woensdag, Donderdag 3 Januari, zal geschieden.

De Uitgever

A. F. G. VAN DAM.

PUBLICATIE.

De BURGEMEESTER der Gemeente Wijk bij Duurstede;

Brengt bij deze ter algemeene kennis dat bij Circulaire van den heer Commissaris des Konings in deze Provincie, is ontvangen een exemplaar van eene mededeeling van den heer Minister van Koloniën, betreffende de werving voor het Leger in Oost-Indië, van den navolgende inhoud:

Zij die zich als soldaat bij het leger in Oost-Indië wenschen te verbinden, kunnen zich daartoe, onder overlegging van de hierna te vermelden papieren, aanmelden bij de militaire autoriteiten in de onderstaande garnizoensplaatsen:

Amsterdam, Arnhem, Amersfoort, Assen, Bergen Zoom, Breda, Brielle, Delft, Deventer, Doesburg, Dordrecht, Geertruidenberg, Gorinchem, Gouda, Grave, 's-Gravenhage, Groningen, Haarlem, Harderwijk, Helder, Hellevoetsluis, 's Hertogenbosch, Hoorn, Kampen, Leeuwarden, Leiden, Maastricht, Middelburg, Naarden, Nijmegen, Roermond, Rotterdam, Schoonhoven, Terneuzen, Utrecht, Venlo, Vlissingen, Wierickerschaus, Willemstad, Zutphen en Zwolle.

De volgende papieren moeten worden overgelegd:

1°. een extract-geboorteregister of ander authentiek stuk, waaruit de leeftijd van den sollicitant blijkt;

2°. een bewijs van goed gedrag, afgegeven door het hoofd der gemeente, waar hij laatstelijk gevestigd was;

3°. een bevolkingskaart, afgegeven door het hoofd dier gemeente;

4°. indien de sollicitant vóór den 1sten Januari van het jaar, waarin hij zich ter dienstneming aanbiedt, het 19de levensjaar ingetreden is, en op het

tijdstip van het aangaan der verbintenis het 40ste jaar niet volbracht heeft, een authentiek bewijs, dat hij zijne plichten ten opzichte van de Nationale Militie vervuld heeft, of tot geen dienst bij de Militie gehouden is of geweest is;

5°. alleen door minderjarigen: een bewijs, behoorlijk gelegaliseerd, afgegeven door den vader, de moeder voogdes, of den voogden bewijze dat deze zijne (hare) toestemming geeft dat de minderjarige zich verbindt om het Koninkrijk der Nederlanden als vrijwilliger bij de koloniale troepen te dienen, en zulks onder al de daarvoor gestelde voorwaarden en bepalingen.

In den regel, dat is zonder speciale machtiging van den Minister van Oorlog, worden alleen toegelaten tot de verbintenis ongetrouwen, niet jonger dan 18 en niet ouder dan 36 jaar. Gehuwden worden niet toegelaten, indien door hen niet wordt overgelegd een gelegaliseerde verklaring van hunne echtgenoot, dat deze bewilligt in het aangaan der verbintenis. Voorts wordt een speciale machtiging van den Minister van Oorlog vereischt tot aanneming:

van ingelijfden bij de Militie, die zich onder de wapenen niet goed gedragen of gedroegen; en van gewezen militairen, mariniers of scheepelingen, aan wie bij het verlaten van den dienst geen certificaat van goed gedrag is uitgereikt. (1)

Zij, die reeds als vrijwilliger bij de landmacht hier te lande of in Oost- of West-Indië hebben gediend, behoeven geen bewijststuk over te leggen tot staving van hun ouderdom; zolang zij de gelederen nog geen drie maanden geleden verlaten hebben, behoeven zij ook het hierboven sub 2 genoemde bewijs van goed gedrag, afgegeven door het hoofd der gemeente, niet te produceeren; verlieten zij den dienst na hun 22ste levensjaar, dan kan ook het sub 4 vermelde bewijs betreffende de Nationale Militie achterwege blijven; een en ander echter alleen onder voorwaarde, dat zij alle bescheiden overleggen, die betrekking hebben op hun vroegeren diensttijd.

Miliciens met groot verlof kunnen, ingevolge art. 9 der militiewet, tot eene verbintenis worden toegelaten (2); zij moeten hun verlof pas overleggen.

De diensten bij de militie volbracht, worden later in rekening gebracht bij de toekenning van pensioen (gagement.)

(1) In geen geval worden toegelaten: deserteurs en personen, die vroeger in Nederlandschen dienst zijn geweest en van den militairen stand vervallen zijn verklaard of wel met een briefje van ontslag, zonder paspoort, of met een bijzonder gemerkt paspoort uit den dienst bij de zee- of landmacht zijn weggezonden.

(2) Miliciens in werkelijken dienst kunnen alleen op voordracht van den korpscommandant worden overgeplaatst; en moeten zich derhalve tot hun onmiddellijken chef wenden om te kunnen overgaan bij het leger in Oost-Indië.

Ingeschrevenen voor de militie en daarbij ingelijfden worden, in verband met art. 9 der militiewet, slechts tot eene verbintenis voor zes jaren toegelaten.

De verbintenis wordt aangegaan voor den tijd van zes of van vier jaar. Aan eene verbintenis zijn de volgende buitengewone voordeelen verbonden:

a. een handgeld, gewoonlijk f 300 bedragende bij het aangaan eener zesjarige verbintenis, en f 200 bij het sluiten eener verbintenis voor vier jaar; (de hiergenoemde sommen zijn als maxima te beschouwen, die aan elken vrijwilliger kunnen maar niet behoeven te worden uitbetaald);

b. de pensioens- (gagements-) vooruitzichten, geregeld bij 's Konings besluit van 24 Augustus 1875, n°. 42 (Indisch Staatsblad n°. 44), te weten: na twaalfjarigen dienst in Indië, al dan niet afgebroken door een verblijf van hoogstens een jaar buiten de gelederen, op eigen aanvraag, mits het dienstverband gesindigd zij, een levenslang pensioen (gagement):

ad f 200 's jaars voor den soldaat, } mits de ge-
220 > > > korporaal, } gradueerde
260 > > > sergeant of four, } minstens
290 > > > sergeant-majoor, } twee jaren in
320 > > > adjud.-onderoffic. } zijnen graad
diende.

Na minstens twintigjarigen dienst worden die pensioenen (gagements) opgevoerd tot:

f 320 's jaars voor den soldaat, }
380 > > > korporaal, } onder voor-
420 > > > sergeant of fourier, } waarde
450 > > > sergeant-majoor, } als boven.
480 > > > adjudant-onderofficier, }

Ook voor hen, die als vrijwilliger bij 's Rijks zee- of landmacht hebben gediend, zijn de vooruitzichten op pensioen (gagement) beter, daar hun vroegere diensttijd wordt in rekening gebracht bij de toekenning van het pensioen (gagement)

Ieder die een Nederlandsch vrijwilliger voor den dienst in Oost-Indië aanbrengt, geniet, behoudens het bepaalde bij § 2 en 3 van art. 13 (1) voor het Voorschrift op de werving van vrijwilligers voor den Kolonialen militairen dienst, eene premie van tien gulden.

Afdrukken van deze afkondiging zijn kosteloos

(1) De hier aangehaalde §§ luiden, voor zooveel de werving van Nederlanders betreft, als volgt:

§ 2. Het aanbrenggeld bedraagt, behoudens het hierachter bepaalde, f 10 voor iederen vrijwilliger.

De uitbetaling daarvan geschiedt door de zorg van het Koloniaal werfdepot, zoo mogelijk ter plaatse waar de aanbrengrer dit verlangt, doch niet eerder dan nadat de vrijwilliger te Harderwijk definitief aangenomen is.

§ 3. Het aanbrenggeld wordt niet toegekend voor:

a. vrijwilligers, die te Harderwijk zich aanbieden en inwoners zijn van die plaats en onderhoorigheden;

b. te Harderwijk gepasporteerde militairen van de Koloniale troepen, tenzij sedert hun pasportering meer dan één jaar verlopen is;

c. personen, die geheel afzonderlijk, of door vader, broeder of ander lid der familie geleid, naar Harderwijk komen, met het bepaalde doel, zich aldaar in Kolonialen militairen dienst te begeven;

d. vrijwilligers, herkomstig uit de Rijksgevestigden in Ommerschans en te Veenhuizen;

e. gewezen gegraduateerden, die zich op nieuw verbinden.

Acte

van Een Drien Dertigste Aandeel

NIEUW GEBOWDE FREGATTSCHIP

KANDANGHAUER,

GEVOERD DOOR KAPITEIN

W. ZEELT,

VARENDE ONDER DIRECTIE VAN

VRIESE & KUYPER VAN HARPEN,

TE AMSTERDAM.

Wij ondergeteekenden, Boekhouders van het in den hoofde dezes vermelde FREGATTSCHIP, erkennen dat

de Nieuwe Star H. van Marvenhof, Eigenaar en Mede-Reeder voor Een Drien Dertigste Aandeel in hetzelfde zijnde, het beloop daarvan aan ons ten onzen voldaan heeft, strekkende deze tot bewijs van bovengemeld Aandeel, om daarover als vrij en eigen Goed, te kunnen beschikken.

AMSTERDAM, November 1854.

W. van Marvenhof

Het schip is gemiddeld op 302 lasten of 723 tonnen

Meer weten over verhalen uit het koloniaal verleden in de gemeente Wijk bij Duurstede? Kijk dan in de bronnengids vanaf pagina 122.

Oost- en West-Indië in beeld

Een bijzondere collectie binnen het RAZU is de collectie schoolplaten, onderdeel van de collectie van Henk Deys (1932 – 2023). Deys, geboren op Sumatra en later een vooraanstaand historicus en geschiedschrijver in Rhenen, schonk zijn collectie in 2012 aan het Regionaal Archief Zuid-Utrecht.

De schoolplaten laten taferelen zien uit het leven van Indonesiërs aan het begin van de 20e eeuw en hun interactie met Nederlanders. De kwaliteit van de foto's is hoog. Als we de foto's bekijken, zien we vooral het 'mooie': mensen die (trots) poseren, theeplantages, aangelegde spoorwegen en

werkende fabrieken.

De beelden laten zien dat Nederlanders vol bewondering keken naar Indonesische landschappen, tradities, dansen, kleding en culturele verscheidenheid. Inmiddels is naast dit beeld een tweede beeld ontstaan, waarin de negatieve kanten van het kolonialisme zichtbaar worden.

Naast bewondering van de schoonheid van de foto's groeien bedenkingen tegen het geposeerde en 'gearrangeerde' karakter van deze beelden. Ze leiden tot discussie, zoals ook te lezen is in het artikel van Nainunis Aulia Izza op pagina 153 in de

bronnengids.

De opdrachtgever van de schoolplaten was H.F. Wagenaar Reisiger. Reisiger heeft een aantal jaar in Nederlands-Indië gewoond, waar hij werkte in de theehandel. Bij terugkomst in Nederland besloot hij om grotere bekendheid te geven aan de koloniën die een grote bron van welvaart waren voor Nederland. De schoolplaten zijn tussen 1911 en 1913 uitgegeven door drukkerij Kleynenberg & Co. De foto's voor de schoolplaten zijn gemaakt door Jean Demmeni, eveneens geboren op Sumatra.

KLEYNENBERG & CO., HAARLEM.

93. Het Snijden en Schilderen van Wajang-Poppen.
Java.

Het gehele artikel van Nainuis Aulia Izza nog een teruglezen? Meer weten over deze schoolplaten? Kijk dan in de bronnengids vanaf pagina 144

KLEYNENBERG & CO., HAARLEM.

61. Bevlœiingswerken op Java.